

Борисов І. В.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0002-3055-013X*

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРОКОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Покращення фінансово-економічного стану агрокомплексу, як однієї з найважливіших сфер господарювання України, пов'язано з ефективністю функціонування господарюючих суб'єктів цієї сфери, а також з тими моделями управління, які застосовуються в господарських товариствах, сільськогосподарських кооперативах, фермерських господарствах.

Спробуємо дати відповідь на питання щодо правового статусу органу управління господарюючого суб'єкта – юридичної особи, тобто організації, що заснована на засадах членства (участі) з метою ведення його учасниками сумісно діяльності, спрямованої на виробництво сільськогосподарської продукції.

Юридична особа – самостійний по відношенню до своїх учасників суб'єкт правовідносин, який набуває певні права і обов'язки через свої органи, відповідно до тієї моделі, яка застосовується в тій чи іншій юридичній особі відповідно до закону, оскільки законодавством не надано право засновникам юридичної особи самостійно обирати модель управління. Органи управління діють у межах компетенції, наданої їм за законом або статутом.

Правовий статус господарських товариств визначається на рівні спеціального законодавства. Так, правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю і правове положення їх органів управління в аграрній сфері визначається на сьогодні Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», але з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами, які, на жаль, на сьогодні ще не прийняті, хоча, як показує статистика, лівову долю товаровиробників в аграрному секторі представляють, поруч

з фермерськими господарствами, саме товариства з обмеженою відповідальністю.

За вищевказаним Законом управління зазначених товариств здійснюється їх органами, до складу яких входять загальні збори учасників як вищий орган, наглядова рада (у разі її утворення) та виконавчий орган.

Загальні збори учасників можуть вирішувати будь-які питання діяльності товариства. Так, до їх компетенції Закон відносить: визначення основних напрямів діяльності товариства; внесення змін до статуту товариства, прийняття рішення про здійснення діяльності товариством на підставі модельного статуту; зміну розміру статутного капіталу товариства; затвердження грошової оцінки негрошового вкладу учасника; перерозподіл часток між учасниками товариства у випадках, передбачених цим Законом; обрання та припинення повноважень наглядової ради товариства або окремих членів наглядової ради, встановлення розміру винагороди членам наглядової ради товариства; обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства; визначення форм контролю та нагляду за діяльністю виконавчого органу товариства; створення інших органів товариства, визначення порядку їх діяльності; прийняття рішення про придбання товариством частки (частини частки) учасника; затвердження результатів діяльності товариства за рік або інший період; розподіл чистого прибутку товариства, прийняття рішення про виплату дивідендів; прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання, ліквідацію та перетворення товариства, обрання комісії з припинення (ліквідаційної комісії), затвердження порядку припинення товариства, порядку розподілу між учасниками товариства у разі його ліквідації майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, затвердження ліквідаційного балансу товариства; прийняття інших рішень, віднесених Законом до компетенції загальних зборів учасників.

Але у зв'язку з тим, що спеціальний закон щодо особливостей функціонування товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю в аграрній сфері не прийнятий, слід погодитися з тими науковцями, які відмічають, що через

відсутність належної конкретизації у галузевому законодавстві процедури створення, функціонування, управління та припинення діяльності цих товариств залишається неефективним і таким, що не відповідає сучасним вимогам розвитку ринкових відносин.

Відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції і добровільно об'єдналися на основі членства та на засадах самоврядування для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб.

Основними видами діяльності такого кооперативу є виробництво, переробка, заготівля, закупівля, зберігання, збут, продаж сільськогосподарської продукції, постачання засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів та інші види сервісного обслуговування членів кооперативу, зокрема надання технологічних, транспортних, меліоративних, ремонтних, будівельних послуг, послуг з ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, з бухгалтерського обліку і аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

Органами управління кооперативу є: 1) вищий орган управління – загальні збори; 2) виконавчий орган – правління, яке очолює голова правління; 3) орган контролю – ревізійна комісія; 4) інші органи управління, зокрема, спостережна рада тощо. Якщо до складу кооперативу входить менше 20 членів, функції правління можуть бути покладені загальними зборами кооперативу на одноосібний виконавчий орган – голову сільськогосподарського кооперативу, а функції ревізійної комісії – на одноосібний орган контролю – ревізора.

Система органів управління кооперативу, їх повноваження, порядок обрання членів органів управління і дострокового припинення їхніх повноважень, порядок скликання та проведення загальних зборів визначаються статутом з урахуванням вимог, встановлених вищезазначеним Законом.

Ми підтримуємо позицію тих науковців, які вважають, що орган кооперативу – це конструкція, яка створюється з метою надання можливості сформувати та виразити волю кооперативу, відстоювати його інтереси, а через них і інтереси його учасників.

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства. Зазначене господарство може бути створене одним громадянином України або кількома, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до Закону.

Фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець. Господарство діє на основі установчого документа (для юридичної особи – статуту, в якому зазначаються органи управління та порядок прийняття ними рішень; для господарства без статусу юридичної особи – договору (декларації) про створення фермерського господарства, в якому зазначається порядок прийняття рішень та координації спільної діяльності членів господарства).

Фермерське господарство самостійно визначає напрями своєї діяльності, спеціалізацію, організує виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку та реалізацію, на власний розсуд та ризик підбирає партнерів з економічних зв'язків у всіх сферах діяльності, у тому числі іноземних.

Головою фермерського господарства є його засновник або інша визначена в Статуті особа. Голова фермерського господарства представляє господарство перед органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та окремими громадянами чи їх об'єднаннями відповідно до закону, укладає від імені господарства угоди та вчиняє інші юридично значимі дії відповідно до законодавства України, однак, може письмово доручати виконання своїх обов'язків одному з членів господарства або особі, яка працює за контрактом. Якщо фермерське господарство складається з однієї особи, потреби у виконавчому органі в цій структурі не існує.

Основною правовою засадою, на якій здійснюється управління у фермерському господарстві – юридичній особі, є самоврядування та заінтересованість органів управління в результатах її діяльності. Вважаємо, що голова господарства не є представником юридичної

особи, а його дії засновані на презумпції закону, який вважає ці дії діями юридичної особи.

Бредіхіна В. Л.,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри
екологічного права*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРОСФЕРИ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Сьогодні серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, навколишнього природного середовища, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, регіональний та місцевий розвиток, визнається глобальна зміна клімату. Її прояви, як правило, мають негативні наслідки, які не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування та реалізації державної екологічної та аграрної політики, розвитку регіонів та територіальних громад.

Очевидно, що зміна клімату становить потенційно серйозну загрозу для глобальної економіки та міжнародної безпеки внаслідок підвищення ризиків різного рівня, пов'язаних з енергетичною безпекою, забезпеченням населення продовольством і питною водою, стабільним існуванням екосистем, ризиків для життя й здоров'я людей. Водночас міжурядова група експертів з питань зміни клімату визначає сільське господарство як один з найбільш уразливих до зміни клімату секторів економіки та визнає важливу роль заходів з адаптації для мінімізації можливих збитків [9, с.4]. Так, серед основних загроз на території України, викликаних змінами клімату, в галузі сільського господарства та виробництва харчової продукції виділяють втрати врожаю через збільшення частоти повеней, необхідність інтенсивного зрошення влітку, поширення процесів опустелювання, виникнення несезонних заморозків та збільшення амплітудних коливань температури, зміни режимів дозрівання сільськогосподарських культур та підвищення їх вразливості до ураження шкідниками [1].